

TÜRKİYE BİLİŞİM DERNEĞİ

Kamu Bilişim Merkezleri Yöneticileri Birliği

Kamu Bilişim Platformu 17

TÜRKİYE'DE BİLGİ TOPLUMU ÜST YAPISI

ÇALIŞMA GRUBU - 4

Nihai Rapor

Sürüm 1.0

<http://www.tbd.org.tr>

5 EKİM 2015

TBD Kamu-BİB

Kamu Bilişim Platformu 17

Bu rapor, TBD Kamu Bilişim Merkezleri Yöneticileri Birliği'nin (TBD Kamu-BİB) **onyedinci dönem** çalışmaları kapsamında, **4. Çalışma Grubu (ÇG4)** tarafından hazırlanmıştır.

Hedef Kitle

Çalışmanın içeriği, bilgi toplumuna geçiş çalışmalarına yön veren karar alıcılar, yöneticiler ve bilişim çalışanlarına yöneliktir.

Yayını Hazırlayanlar

Başkan

Hasan Turgay TURSUN (Avrupa Birliği Bakanlığı)

Kamu-BİB YK Temsilcisi

Mustafa YILMAZ (Avrupa Birliği Bakanlığı)

Grup Üyeleri

Çiğdem ÇAMURDAN (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı)

Nevzat Murat İNCE (Kalkınma Bakanlığı)

Cemal TURA (TBD)

Ali KÖKSAL (TNB)

Önder ÖZDEMİR (TBD)

Belge No : TBD/Kamu-BIB/2015-ÇG4

Tarihi : 5 EKİM 2015

Durumu : Nihai Rapor – S 1.0

TEŞEKKÜR

Raporun hazırlanması süresince çalışma grubu üyeleri dışında katkı sağlayan kurum ve kuruluőlara, yaptıkları katkıdan dolayı teşekkür ederiz.

Bu yayının hazırlanmasında yorumlarıyla ve önerileriyle yardımlarını esirgemeyen TBD Kamu-BIB Yürütme Kurulu üyelerine teőekkürlerimizi sunarız.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	2
ÖNSÖZ.....	4
AVRUPA BİRLİĞİ'NDEKİ GELİŞMELERE PARALEL TÜRKİYE'DE BİLGİ TOPLUMU SÜRECİ	6
GELİŞMİŞ ÜLKELERDE VE AB'DE BİLGİ TOPLUMU ALANINDA KURUMSAL ÖRGÜTLENME MODELLERİ	9
e-DÖNÜŞÜM TÜRKİYE PROJESİ KAPSAMINDA BİLGİ TOPLUMUNA İLİŞKİN TÜRKİYE'DE GÖREVLİ KURUM-KURULLAR	13
BİLGİ TOPLUMU STRATEJİSİ (2015-2018) EYLEM PLANI'NDA "UYGULAMA, KOORDİNASYON, İZLEME VE DEĞERLENDİRME" DE GÖREVLİ KURUM VE KURULUŞLAR.....	18
GEÇMİŞ DÖNEMDE HAYATİYET KAZANMAYA ÇALIŞAN MEVZUAT ÇALIŞMALARI.....	19
BÖLÜM 2	24
SORUN VE EKSİKLİKLER	24
BÖLÜM 3	27
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	27

ÖNSÖZ

Ulusal ekonomik gelişme ve rekabet stratejisini bilgi ekonomisine dayandıran ülkeler, bilim/teknoloji/bilişim alanındaki gelişmeler karşısında yasal, toplumsal ve kamu ve iş dünyasını ilgilendiren yapılarını yeniden yapılandırmakta ve bu ekonominin gereklerine uygun dinamik – esnek yeni kurumsal yapılar oluşturmaktadırlar.

Bilgi toplumu olma yolunda gayret gösteren Türkiye'nin, bilgi teknolojilerinin getirdiği yeniliklere ayak uydurabilmesi amacıyla gerek kamu, gerekse özel sektör eliyle çalışmalar yürütülmektedir.

Bilim ve teknoloji üretiminde odak noktası olan, bilim ve teknolojiyi etkin bir araç olarak kullanan, bilgiye dayalı karar alma süreçleriyle daha fazla değer üreten, küresel rekabette başarılı ve refah düzeyi yüksek bir ülke hedefindeki Türkiye'nin, teknolojik, yasal, toplumsal ve kamu ve özel sektör yönleriyle bilgi toplumu idari yapısını, ulusal plan, politika ve stratejilerinde belirtilen hedeflerle eşgüdüm içinde¹ oluşturması gereklidir.

GİRİŞ

Ekonomiyi yeniden biçimlendiren, hızlı değişimi ve yeniden yapılanmayı gerektiren bilişim teknolojileri ve bu teknolojilerin sunduğu olanaklarla gündeme gelen bilgi ekonomisi ülkelerin temel gelişme ve kalkınma stratejilerinin merkezine yerleştiği gözlenmektedir.

Bilgi toplumuna geçişle, toplumda sosyal-ekonomik gelişmeler olmakta, üretim ve verimlilik hızla gelişmektedir. Bu da ülkelerin yönetim yapısını, iş süreçlerini ve örgütlenmesini değişime uğratmaktadır.

Bilgi toplumundaki bu gelişmeler, insanın verimliliğinin artmasına, ekonomik gelişme düzeyinin yükselmesine, ayrıca bilimde ve teknolojiye yeni gelişmelerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Daha çok gelişmiş ülkelerin ulaştığı bir aşama olan bilgi toplumu, gelişmekte olan ülkelerin de kalkınmaları ve globalleşme sürecine entegrasyonu açısından süratle ulaşmak için

¹ BERBEROĞLU, Bahar, Bilgi Toplumu ve Bilgi Ekonomisi Oluşturma Yolunda Türkiye ve Avrupa Birliği, Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, 2010, Cilt 29, Sayı 2, ss.11-131

çaba içerisinde olmaları gereken bir aşamadır.² Bilgi sektöründeki bu baş döndürücü gelişmeler, başta insan faktörünün verimliliğine etkilerinden dolayı ekonomik sonuçları yanı sıra sosyal, siyasal ve kültürel alanlarda da hızla yapısal değişimleri beraberinde getirmektedir.

Öyle ki, günümüzün gelişmiş ve bilgi ekonomisinin getirdiği ekonomiden daha fazla pay almak isteyen sanayileşmiş ve bilgi toplumu olma yönünde önemli yollar kat etmiş (ABD, İngiltere, Almanya, Çin, Fransa, Finlandiya, Estonya, Güney Kore vb.) ülkeleri, bir taraftan bugünün güç yarışını sürdürürken, bir taraftan da geleceğin güç dengelerini kurmaya ve yeni teknolojiler üreten ülkeler olma gücünü elde tutmak istemektedirler.

Türkiye'nin ve gelişmekte olan ülkelerin uluslararası alanda gelişmiş ülkelerle olan aralarındaki gelişmişlik farkının daha fazla açılmaması, ulusal alanda ise kalkınmanın sağlanması açısından, bilim ve teknolojinin sunduğu olanaklara dayanan akılcı strateji ve politikalarla, güçlü konuma erişebilmeleri ve globalleşme sürecine süratle ulaşabilmeleri açısından mevcut kurumsal yapılarını, yönetsel süreçlerini ve mevzuatlarını bu yeni ekonominin gereklerine göre yeniden yapılandırmaları zorunlu hale gelmektedir

² KAYA BENGHSIR, Türksel, Bilgi Toplumu Bakanlığı Kuruluşu Üzerine: Mekanik Bir Örgüt mü?, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 33, Sayı 3, Eylül 2000, s.33-62

BÖLÜM 1

AVRUPA BİRLİĞİ'NDEKİ GELİŞMELERE PARALEL TÜRKİYE'DE BİLGİ TOPLUMU SÜRECİ

Türkiye’de Bilgi Toplumuna geçiş yönündeki çalışmaların başlangıcı olarak 1991 yılındaki hazırlanan “Türkiye, *Enformatik ve Ekonomik Modernizasyon: Bir Dünya Bankası Çalışması*” kabul edilmektedir. 1990’lar boyunca süren ekonomik krizler ve siyasi istikrarsızlıklar nedeniyle Türkiye bu alanda gereken girişimleri zamanında başlatamamıştır. 1998 yılında başlatılan TUENA (Türkiye Ulusal Enformatik Ana Planı) ve Kamu-NET çalışmaları bilgi toplumuna geçişte atılan somut adımlar olarak nitelendirilmektedir.

Ancak, bu dönemde, bilgi toplumuna yönelik çalışmalar Başbakanlık, TÜBİTAK, Ulaştırma Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı gibi çeşitli kurum ve kuruluşlarca farklı çatılar altında yürütülmüş ve bu çok başlılık istenilen düzeyde sonuç alınmasına engel olmuştur. 1990’ların sonundan 2002’ye kadar geçen süreçte bilgi toplumuna yönelik yönelik ülkemizin en büyük eksikliği kurumsal yapının belirlenmemiş olması gösterilmektedir.³

2001 yılında Başbakanlık önderliğinde ve Türkiye Bilişim Derneği (TBD) koordinasyonunda hazırlanan **e-Türkiye Girişimi Eylem Planı** ile başlamıştır. Bu Eylem Planı, Avrupa Birliği’nin e-Avrupa+ Eylem Planı’na uygun ve uyumlu bir ulusal eylem planı hazırlanması ihtiyacından kaynaklanmıştır.

1. Bu Eylem Planı’ndan önce de ‘bilgi toplumu ‘nu çağrıştıran kavramlar çerçevesinde yapılan çalışmalara rastlanmaktadır (Örneğin; TBD Bilişim Kurultayları, Başbakanlık KAMU-NET, Dış Ticaret Müsteşarlığı bünyesinde kurulan e-Ticaret Koordinasyon Kurulu, e-Dönüşüm Türkiye Projesi, vb).

2. Bilgi toplumuna dönüşüm, 2002 yılında 57’nci Hükümet tarafından ortaya konan Acil Eylem Planı’nda, Kamu Yönetimi Reformu 22 no’lu “e-Dönüşüm Türkiye Projesi” eylemine yer verilmiş, sorumlu kuruluş olarak DPT belirlenmiştir. 2003/12 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile Kamu-NET, e-Türkiye vb. hususlarda başka kurumlara verilen yetkiler kaldırılarak, tüm bu

³ http://www.tobb.org.tr/BilgiHizmetleri/Documents/Raporlar/ab_bilgi_toplumu.pdf

çalışmaların bütüncül bir anlayışla Türkiye'nin bilgi toplumuna dönüşümü vizyonunun hayata geçirilmesini hedefleyen 'e-Dönüşüm Türkiye Projesi' kapsamında, bir hükümet girişimi olarak siyasi bir hüviyete bürünmüştür.⁴

Yukarıda sayılan çalışmaların, bazıları da ortak olan genel özellikleri;

a. Avrupa Birliği'nde yapılan hazırlıklara koşut olarak, ulusal bazda çalışmalar yapma ihtiyacından doğmuş olmaları,

b. Söz konusu dönemde henüz tam olarak kavranmamış ve algılanmamış olan 'bilgi toplumu' olgusuna bir ya da birkaç yönünden bakılarak hazırlanmış olmaları,

c. Genellikle, 'e-ticaret', 'e-kurum' ya da 'e-devlet' gibi ilgili dönemin öne çıkan kavramları etrafında şekillendirilmiş olmalarıdır.

3. Zaman içerisinde, DPT tarafından iki kez ulusal bilgi toplumu stratejisi hazırlanmıştır. Bunlardan birincisi 2006-2010 dönemini, diğeri ise 2015-2018 dönemini kapsamaktadır. İlk stratejide, bilgi toplumu için bir ulusal idari yapı önerilmiş, ancak bazı unsurları hariç olmak üzere⁵, tam olarak gerçekleştirilememiştir.

4. Yine geçen zaman içerisinde, e-devletle ilgili görev ve sorumluluklar, bir Kanun Hükmünde Kararname⁶ ile Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'na verilmiştir. Kararnameye göre Bakanlık, bu görevi *Kalkınma Bakanlığı tarafından belirlenen* bilgi toplumu politika, hedef ve stratejileri çerçevesinde yerine getirecektir. Bu suretle, e-devlet ile ilgili koordinasyon vb. hususlar, bilgi toplumu çerçevesine teorik olarak bağlı bırakılmış, ancak pratik olarak çıkartılmıştır.

⁴ Burada vurgulanması gereken husus; Proje kapsamında algılanan 'e-dönüşüm'ün, Preje içeriği incelendiğinde, salt 'e-devlet' ya da 'e-kurum'a dönüşüm olarak görülmüş olmasıdır. 2003 yılında, o zamanki Devlet Planlama Teşkilatı'na (DPT) Proje'nin sorumluluğu verildiğinde, bu algılamının, bu haliyle ülkenin bilgi topluma evrilmesinde sadece kısıtlı bir yarar sağlayacağı öngörülmüş, dolayısıyla meseleye 'bilgi toplumu'na dönüşüm olarak bakılması gerektiği gerçeğinden hareket edilerek, Proje içeriği, yeni bir inisiyatif ile dönüştürülmüş ve topyekün bilgi toplumu kavramı öne çıkartılmıştır.

⁵ e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu yeni üyelerle güçlendirilmiş, Dönüşüm Liderleri Kurulu ve Danışma Kurulu oluşturulmuş, İçişleri Bakanlığı-Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü bünyesinde bir şube müdürlüğü kurulmuştur.

⁶ 1 Kasım 2011 tarihli RG'de yayımlanarak yürürlüğe giren, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 655 sayılı Kanun Hükmünde Kararname.

5. Birçok ülkede, o ülkenin kendine has koşullarına uygun bilgi toplumu idari yapılanmalarına rastlanmaktadır. Dolayısıyla, tek bir model, ideal bir model ya da standart bir modelden bahsetmek mümkün olamamaktadır. Bazı ülkelerde, e-devlet de dâhil olmak üzere bilgi toplumuna dönüşümle ilgili tüm görevler tek bir idari yapıya (başbakanlık, bakanlık, özel ofis, ajans, vb) bırakılırken, bazılarında ise bilgi toplumu ve e-devletin sevk ve idaresi, iki farklı kuruma verilmiştir.

6. Ülkemizde, her ülkede olduğu gibi, uzun yıllar içinde yerleşik, geleneksel kamu yönetimi usulleri ile çeşitli fonksiyonlar üstlenen kurum ve kuruluşlar oluşmuştur. Bunları kısa zamanda ve daha etkin olacak şekilde değiştirirken ve yeniden düzenlerken çoğu zaman güçlüklerle karşılaşılmaktadır. Hatta iyi düşünülmemiş ve tasarlanmamış yeni düzenlemeler nedeniyle, mevcut işleyen yapılar, geri dönüşü çok güç olacak şekilde bozulabilmektedir.

7. Bilgi toplumu olgusunun ana bileşenleri çok farklı şekillerde sıralanabilir. Son Bilgi Toplumu Stratejisi'nde şu ana başlıklar kullanılmıştır:⁷

- a. Bilgi Teknolojileri Sektörü
- b. Genişbant Altyapısı ve Sektörel Rekabet
- c. Nitelikli İnsan Kaynağı ve İstihdam
- d. Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Topluma Nüfuzu
- e. Bilgi Güvenliği ve Kullanıcı Güveni
- f. Bilgi ve İletişim Teknolojileri Destekli Yenilikçi Çözümler
- g. İnternet Girişimciliği ve e-Ticaret
- h. Kamu Hizmetlerinde Kullanıcı Odaklılık ve Etkinlik (bir yönüyle e-devlet)

Bu başlıklar, birbirine geçmiş kavramların varlığı bilinmesine rağmen, stratejide daha iyi vurgulamak için ayrı ayrı olacak şekilde formüle edilmiştir. Bu çerçevede, örneğin yeni bir sınıflandırmayı şu şekilde de yapabiliriz:

- a. Bilgi Teknolojileri Sektörü
- b. İletişim Altyapıları
- c. Sosyal Dönüşüm (bilgi toplumu için insan kaynağının sağlanması, eğitim, istihdam vb)

⁷ 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi'nin sınıflandırması.

- d. Bilgi Toplumunun Yasal ve İdari Altyapıları (bilgi güvenliği ve kişisel verilerin korunması dâhil)
- e. e-Ticaret
- f. e-Devlet

GELİŞMİŞ ÜLKELERDE VE AB'DE BİLGİ TOPLUMU ALANINDA KURUMSAL ÖRGÜTLENME MODELLERİ

Dünya'da birçok ülkede, o ülkenin kendine has koşullarına uygun bilgi toplumu idari yapılanmalarına rastlanmaktadır.

Dolayısıyla, tek bir model, ideal bir model ya da standart bir modelden bahsetmek mümkün olamamaktadır. Bazı ülkelerde, e-devlet de dâhil olmak üzere bilgi toplumuna dönüşümle ilgili tüm görevler tek bir idari yapıya (Başbakanlık, bakanlık, özel ofis, ajans, vb) bırakılırken, bazılarında ise bilgi toplumu ve e-devletin sevk ve idaresi altında farklı kurumlara verilmiştir.

Tablo-1'de belirtilen bu kurumsal yapılanmalarına baktığımızda ülkelerin yönetim süreçlerine göre değişen farklı örgütsel yapılara sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 1- Gelişmiş Ülkelerde BT Alanında Kurumsal Örgütlenme⁸

Ülke	Kurumsal Yapı
ABD	<ul style="list-style-type: none">➤ Ulusal Telekomünikasyon ve Bilgi Dairesi, National Telecommunication Information Administration – NTIA<ul style="list-style-type: none">- ITS - Telekomünikasyon Bilimleri Enstitüsü➤ Teknoloji İdaresi – Technology Administration - TA<ul style="list-style-type: none">- NIST – Ulusal Standartlar ve Teknoloji Enstitüsü- OTP – Teknoloji Politikası Ofisi- NTIS – Ulusal Teknik Bilgi Hizmetleri➤ Enformasyon Altyapı Görev Gücü (Information Infrastructure Task Force – IITF)➤ Bilim ve Teknoloji Politikaları (Science and Tech. Policy Office – OSTP)➤ Bilişim Endüstrileri Danışma Konseyi (Information Industry Advisory Council – IIAC)➤ Ulusal Bilişim Altyapı Danışma Konseyin (National Information Infrastructure Advisory Council – NIIAC)
İngiltere	<ul style="list-style-type: none">➤ Kamu Hizmetleri Ofisi<ul style="list-style-type: none">- CCTA – Bilgisayar ve Telekomünikasyon Kurumu- Çoklu Ortam Danışma Grubu (Central Computer and Telecommunications Agency - CCTA)➤ OFCOM – Office of Communication
Almanya	<p>Sayısal Gündem 2014-2017” bu alandaki temel strateji belgesi konumunda olup:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Federal Ekonomi ve Enerji Bakanlığı➤ Federal İçişleri Bakanlığı➤ Federal Ulaştırma ve Sayısal Altyapı Bakanlığı <p>Temel aktörlerdir.</p> <p>Federal Network Ajansı (BNetZA)</p>
Fransa	<ul style="list-style-type: none">➤ Elektronik Haberleşme ve Posta Düzenleyici Otoritesi (ARCEP)➤ Bakanlıklar Arası Ulusal Bilgi ve Hizmet Otoyolları Komitesi➤ (Interministerial Committee on the Information and Service Highways)➤ Ekonomi, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı

⁸ Tabloda belirtilen kurumların derlenmesinde <http://www.gksoft.com/govt/en/us.html> web sitesinden ile <http://www.inovasyon.org/pdf/2300-G-T-A-02.pdf> adreslerinden yararlanılmıştır.

	- CSA (High Council for Broadcast)
Finlandiya	<p>“2011 – 2020 için Sayısal Gündem” bu alandaki temel strateji belgesi konumunda olup,</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Ulaştırma ve İletişim Bakanlığı - Her yerde Bilgi Toplumu Danışma Kurulu - Ubiquitous Information Society Advisory Board <p>temel aktör konumundadır.</p>
Estonya	<ul style="list-style-type: none"> ➤ E-Devlet Komitesi⁹ - E-Estonia Council ➤ Maliye ve İletişim Bakanlığı¹⁰(Ministry of Economic Affairs and Communications)
Çin	<ul style="list-style-type: none"> ➤ İletişim Bakanlığı (Ministry of Communication) ➤ Bilgi Endüstrisi Bakanlığı (Ministry of Information Industry) ➤ Bilim ve Teknoloji Bakanlığı (Ministry of Science and Technology)
Güney Kore	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Başkanlık¹¹ Bilgi Toplumu Komitesi¹² (Presidential Information Society Committee) ➤ Bilim, ICT (Bilişim ve İletişim Teknolojileri) ve Gelecek Planlama Bakanlığı¹³ (Ministry of Science, ICT and Future Planning) ➤ Ulusal Bilgi Toplumu Kurumu¹⁴ (National Information Society Agency, NIA)

⁹ e-Government in Estonia (2015), Joinup, European Union. E-Devlet politikaları parlamento tarafından belirlenmektedir. Eylem planlarının hazırlanması ve koordinasyonu gibi konularda hükümete danışmanlık yapan “Estonian Informatics Council” adında bir komite bulunmaktadır. 2014 yılında bu komite yerine görev tanımı sayısal toplumun gelişmesini yönlendirmek ve e-yönetim (e-governance) olan *e-Estonia Council* adlı yeni bir komite kurulmuştur. http://www.euritas.eu/sites/default/files/egov_in_estonia_-_january_2015_-_v_17_final.pdf

¹⁰ Organizational structure of Estonian ICT Leadership. *ICT Infrastructure and E-readiness Assessment Report: Estonia*, (2003). Praxis. Google Books.

¹¹ Karar verici idare olarak merkezci bir yapılanma tercih edilmiştir. e-Government of Korea Best Practices. <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/UNGC/UNPAN043625.pdf>

¹² Devlet Başkanı'nın başında bulunduğu bir Başkanlık E-Devlet Komitesi (Presidential e-Government Committee) 2001 yılında kurulmuştur. Hem kamu hem de özel üyelerden oluşan bu komite koordinatörlük görevini üstlenmiştir. 2009 yılında ise bu komite adını Başkanlık Bilgi Toplumu Komitesi (Presidential Information Society Committee) olarak değiştirmiştir. e-Gov & Information Society of Korea - Strategies and Best Practices. http://www.agesic.gub.uy/innovaportal/file/1339/1/ballroomm_kion.pdf

¹³ Daha önce bilişim ve iletişim teknolojileri sorumluluğu “Devlet Yönetim ve İç İşleri Bakanlığı” (Ministry of Administration & Home Affairs, MoGAHA), “Kamu Yönetimi ve Güvenliği Bakanlığı” (Ministry of Public Administration & Security, MOPAS) ve sonrasında “Bilgi ve İletişim Bakanlığı”ndayken (Ministry of Information and Communication), 2013 yılında "Bilim, ICT (Bilişim ve İletişim Teknolojileri) ve Gelecek Planlama Bakanlığı” (Ministry of Science, ICT and Future Planning) adında yeni bir bakanlık oluşturulmuş ve sorumluluk bu bakanlığa verilmiştir.

AB	<ul style="list-style-type: none"> ➤ European Parliament - Industry, Research, Energy Committee (ITRE) & Transport, Tourism Committee (TRAN) ➤ Council of the European Union <ul style="list-style-type: none"> - Transport, Telecommunications and Energy Council - Competitiveness (Internal Market, Industry, Research and Space) Council ➤ European Commission <ul style="list-style-type: none"> - DG CONNECT – Directorate General for Communications Networks, Content & Technology (İletişim Ağları, İçerik & Teknoloji Genel Müdürlüğü)
-----------	--

Tablo-1 de gösterilen yapılar incelendiğinde, Güney Kore ve Çin’de bilişim, bilişim bilimleri ve bilgi endüstrisi adıyla bakanlıkların bulunduğu görülmektedir. Öte yandan ABD ve İngiltere de bilişimle ilgili kurumsal yapılar Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde yer almaktadır. ABD’de ayrıca Başkan’a bağlı bilişim altyapı görev gücü (IITF) bulunmaktadır. Finlandiya’da ise Ulaştırma Bakanlığına bağlı olarak yer almaktadır. Son yıllarda bilişime oldukça önem veren AB’de ise üye ülkeleri bilgi toplumuna taşıma misyonunun üstlenen ve bu amaca yönelik stratejiler ve politikalar oluşturan, uygulayan, izleyen ve bilişim konularında kararlar alan ve düzenleyici kurallar koyan Bilgi Toplumu Genel Müdürlüğü hizmet vermektedir. Tablo 1’de dikkat çeken diğer kurumsal ise kamu, özel kesim ve sivil toplum kuruluş temsilcilerinden oluşan komite, danışma grupları, tartışma ve çalışma grupları ile toplumu bilişim toplumuna dönüştürmede önemli rol üstlenen bilgi toplumu kalkınma ve sistem mühendisliği araştırma enstitüleridir.¹⁵

¹⁴ Presentation: e-Government of Korea.

<http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201305/20130514ATT66080/20130514ATT66080EN.pdf>

¹⁵ KAYA BENGHSIR, Türksel, Bilgi Toplumu Bakanlığı Kuruluşu Üzerine: Mekanik Bir Örgüt mü?, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 33, Sayı 3, Eylül 2000, s.33-62

e-DÖNÜŞÜM TÜRKİYE PROJESİ KAPSAMINDA BİLGİ TOPLUMUNA İLİŞKİN TÜRKİYE'DE GÖREVLİ KURUM-KURULLAR

Türkiye'nin bilgi toplumuna geçişini sağlayan kurumsal yapılar Tablo-3'de gösterilmiştir. Bu alanda hizmet eden kurumsal yapılar arasında, kurul tipi yapılar da bulunmaktadır.

Ülkemizde ise bilişim alanında politikalar geliştirme, uygulama ve izleme konusunda Türkiye'nin bilgi toplumuna geçiş çalışmalarının hızlandırılması, başta bilgi ve iletişim teknolojileri politikaları olmak üzere bilgi toplumu strateji ve politikalarının belirlenerek bu alandaki tüm faaliyetlerin bir bütünlük içerisinde yürütülmesi ve küresel rekabet koşullarına uyum sağlamak üzere ekonomik ve sosyal dönüşümün gerçekleştirilmesi amacıyla yeni bir proje başlatılması 2003/48 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile kararlaştırılmış, bu bağlamda, 58. Hükümet tarafından hazırlanan Acil Eylem Planında e-Dönüşüm Türkiye Projesi'ne yer verilmiştir.¹⁶ 2003/48 sayılı Genelge ile Projenin üst seviyede yönlendirilmesi ve izlenmesi amacıyla Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı başkanlığında "e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu" oluşturulmuştur. Buna göre; Türkiye'nin bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde görev alması öngörülen başlıca kurumsal yapıları olarak e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu, Dönüşüm Liderleri Kurulu ve e-Dönüşüm Türkiye Danışma Kurulunun kurulması uygun görülmüştür.

Türkiye'nin bilgi toplumuna dönüşümü ve Bilgi Toplumu Stratejisinin etkin bir şekilde uygulanması içinde 2007/7 sayılı Başbakanlık Genelgesi yayımlanmıştır.

¹⁶ 4 Aralık 2003 tarih ve 25306 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2003/48 sayılı Başbakanlık Genelgesi.

Tablo-3: Türkiye’de Bilim ve Bilişim Alanında Hizmet ve Kurumsal Yapılar

KURUM	YAPI
BAŞBAKANLIK	Kamu-Net Üst Kurulu ¹⁷
TÜBİTAK	BTYK - Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu TÜBİTAK -BİLTEN
GÜMRÜK VE TİCARET BAKANLIĞI	Elektronik Ticaret Koordinasyon Kurulu (ETKK)
BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI	Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA)
KALKINMA BAKANLIĞI	Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı

BİLİM VE TEKNOLOJİ YÜKSEK KURULU (BTYK)

04/10/1983 tarihli ve 77 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK), uzun vadeli bilim ve teknoloji politikalarının tespitinde hükümete yardımcı olunması, hedeflerin saptanması, öncelikli alanların belirlenmesi, plan ve programların hazırlanması, kamu kuruluşlarının görevlendirilmesi, özel kuruluşlarla işbirliği sağlanması, gerekli yasa tasarıları ve mevzuatın hazırlanması, araştırmacı insan gücünün yetiştirilmesinin sağlanması, özel sektör araştırma merkezlerinin kurulması için tedbirler alınması, sektörler ve kuruluşlar arasında koordinasyonunun sağlanması görevlerini yürütmektedir ve sekreteryaya faaliyetleri TÜBİTAK tarafından yürütülmektedir.

TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU (TÜBİTAK)

17/07/1963 tarihli ve 278 sayılı Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Kurulması Hakkında Kanun ile kurulan ve 29/06/2005 tarihli ve 5376 sayılı Kanun ile Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığıyla ilişkilendirilen Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), “Türkiye'nin rekabet gücünü ve refahını artırmak ve sürekli kılmak için; toplumun her kesimi ve ilgili kurumlarla iş birliği içinde, ulusal öncelikler doğrultusunda bilim ve teknoloji politikaları geliştirmek, bunları gerçekleştirecek alt yapının ve araçların oluşturulmasına katkı sağlamak, araştırma ve

¹⁷http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2014/04/e-Devlete_Gecis_Surecinde_KAMU-NET_Calismalari.pdf

geliştirme faaliyetlerini özendirmek, desteklemek, koordine etmek, yürütmek; bilim ve teknoloji kültürünün geliştirilmesinde öncülük yapmak” görevini yürütmektedir.

BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

03/06/2011 tarihli ve 635 sayılı Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre; “Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının görevidir.

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ (TÜBA)

13/08/1993 tarihli ve 497 sayılı Türkiye Bilimler Akademisinin Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Türkiye'de tüm bilim alanlarındaki araştırmaları, bilimci kişiliğini ve araştırmacılığı özendirmek ve bu alanlarda emeği geçenleri onurlandırmak; gençleri bilim ve araştırma alanına yönlendirmek; Türkiye'deki bilimcilerin ve araştırmacıların toplumsal statülerinin yükseltilmesi ve korunmasına çalışmak; bilim ve araştırma standartlarının uluslararası düzeye çıkarılmasına yardım etmek amacıyla Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanına bağlı olarak kurulan Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) kurulmuştur.

KALKINMA BAKANLIĞI

03/06/2011 tarihli ve 641 sayılı Kalkınma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendine göre; “Bilgi toplumuna ilişkin politika, hedef ve stratejileri hazırlamak, bu alanda kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve özel sektör arasındaki koordinasyonu sağlamak ve uygulamayı etkin bir biçimde yönlendirmek”, Kalkınma Bakanlığının görevidir. Bu amaçla, Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı oluşturulmuştur.

ULAŞTIRMA, DENİZCİLİK VE HABERLEŞME BAKANLIĞI

26/09/2011 tarihli ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (e) ve (f) bentlerine göre;

“e) Evrensel hizmet politikalarını ilgili kanunların hükümleri dahilinde ülkenin sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik şartlarına göre belirlemek, evrensel hizmetin yürütülmesini sağlayacak esasları tespit etmek, uygulanmasını takip etmek ve net maliyetiyle ilgili hesapları onaylamak.

f) Bilgi toplumu politika, hedef ve stratejileri çerçevesinde; ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla gerekli işbirliği ve koordinasyonu sağlayarak e-Devlet hizmetlerinin kapsamı ve yürütülmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek, bu hizmetlere ilişkin eylem planları yapmak, koordinasyon ve izleme faaliyetlerini yürütmek, gerekli düzenlemeleri yapmak ve bu kapsamda ilgili faaliyetleri koordine etmek.”

Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının görevidir ve Bakanlık içinde bu görev Kanun Hükmünde Kararnamenin 13 üncü maddesinde görevleri belirlenen Haberleşme Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

05/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 5 inci maddesinin (h) ve (ı) bentlerine göre de, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının elektronik haberleşme sektörüne yönelik görevlerinin yanı sıra, “Ulusal siber güvenliğin sağlanması amacıyla politika, strateji ve hedefleri belirlemek” ve “Ulusal kamu entegre veri merkezlerine yönelik politika, strateji ve hedefleri belirlemek” görevleri de bulunmaktadır.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU (BTK)

Telekomünikasyon sektörünü düzenleme ve denetleme fonksiyonunun bağımsız bir idari otorite tarafından yürütülmesi amacıyla 2813 sayılı Telsiz Kanununda değişiklik yapan 27/01/2000 tarihli ve 4502 sayılı Kanunla kurulan Telekomünikasyon Kurumu, 10/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ile yeni bir düzenlemeye tabi olmuş ve adı Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu olarak değiştirilmiştir.

TELEKOMÜNİKASYON İLETİŞİM BAŞKANLIĞI (TİB)

03/07/2005 tarihli ve 5397 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle, 04/07/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun ek 7 nci maddesi çerçevesinde eski adıyla Telekomünikasyon Kurumu yeni adıyla Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bünyesinde, Kurum başkanına doğrudan bağlı Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı kurulmuştur.

İNTERNET GELİŞTİRME ÜST KURULU

26/09/2011 tarihli ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 29 uncu maddesi ile oluşturulan İnternet

Geliştirme Kurulu'nun görevi maddenin 6 ncı fıkrasına göre "İnternet ortamının ekonomik, ticari ve sosyal hayat ile bilim, eğitim ve kültür alanında etkin, yaygın, kolay erişilebilir olarak kullanımını teşvik edecek politika ve strateji önerileri hazırlamak" tır.

GÜMRÜK VE TİCARET BAKANLIĞI

03/06/2011 tarihli ve 640 sayılı Gümrük ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının 14/01/2015 tarihli ve 6585 sayılı Kanun ile değişik (f) bendine göre; "Elektronik ticarete yönelik düzenlemeler yapmak, bu konuda mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek, elektronik ticaretin gelişimine ilişkin çalışmalar yapmak ve gerekli tedbirleri almak" İç Ticaret Genel Müdürlüğünün görevidir.

BİLGİ TOPLUMU STRATEJİSİ (2015-2018) EYLEM PLANI'NDA "UYGULAMA, KOORDİNASYON, İZLEME VE DEĞERLENDİRME" DE GÖREVLİ KURUM VE KURULUŞLAR

Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı, Kalkınma Bakanlığının koordinasyonunda Eylem Planında sorumluluğu belirlenen kurum ve kuruluşlar tarafından ilgili kuruluşların katkı ve destekleriyle yürütülmektedir.

Uygulama, Kalkınma Bakanlığının kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar ve özel sektör arasındaki koordinasyonu sağlama yetki ve görevleri dâhilinde takip edilecek; ihtiyaç duyulması halinde Kalkınma Bakanlığı tarafından uygulamanın takibi ve yönlendirilmesine ilişkin geçici ya da sürekli çalışma grupları oluşturulabilecektir.

Kalkınma Bakanı başkanlığında Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı ve Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanının katılımı ile Bilgi Toplumu Stratejisi Yönlendirme Kurulu oluşturulacaktır. Yönlendirme Kurulu toplantılarına gündeme bağlı olarak ilgili bakanların yanı sıra diğer kurum ve kuruluş temsilcileri de davet edilebilecektir. Strateji ve Eylem Planının uygulama süreci; Yönlendirme Kurulu tarafından izlenecek, değerlendirilecek ve yönlendirilecektir. Yönlendirme Kurulunun sekretarya hizmetleri Kalkınma Bakanlığı tarafından karşılanacaktır.

Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planında, uygulama sürecinde güncelleme ihtiyacı ortaya çıkması halinde bu güncellemeler Yönlendirme Kurulu kararı ile gerçekleştirilecektir.

Yönlendirme Kuruluna görüş ve önerileri ile destek olmak üzere Bilgi Toplumu Stratejisi Danışma Kurulu kurulacaktır. Danışma Kurulu, Kalkınma Bakanlığı Müsteşarı başkanlığında ilgili kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar, üniversite ve özel kesim yönetici ve temsilcilerinden oluşacaktır. Danışma Kurulunun oluşturulması, çalışması, görev ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esaslar ilgili kesimlerin katkısı ile Kalkınma Bakanlığı tarafından belirlenecektir. Danışma Kurulunun sekretarya hizmetleri Kalkınma Bakanlığı tarafından karşılanacaktır.

Uygulamanın izleme ve değerlendirmesinde etkinliğin artırılması ve uygulama sonuçlarının süreç boyunca etkin ve şeffaf biçimde raporlanması amacıyla STK'lar ve ilgili diğer kesimlerle yakın işbirliği yapılacaktır. İzleme ve değerlendirme sürecine ilişkin raporların paylaşılması ve kamuoyunun bilgilendirilmesi amacıyla bir elektronik platform hayata geçirilecektir.

Kalkınma Bakanlığı koordinasyonunda Strateji ve Eylem Planındaki ilerlemenin takibi amacıyla İzleme ve Değerlendirme Raporları hazırlanacaktır. Yönlendirme Kurulu bu raporlarda tespit edilen sorunların çözüme kavuşturulmasına ilişkin tedbirleri alacaktır.

Yönlendirme ve Danışma Kurulunun çalışmaları ile Strateji ve Eylem Planındaki ilerlemeler Kalkınma Bakanı tarafından Bakanlar Kuruluna arz edilecektir.

GEÇMİŞ DÖNEMDE HAZIRLANMIŞ MEVZUAT ÇALIŞMALARI

Avrupa Birliği üyelik müzakere süreci içerisinde 57. Hükümet döneminde, Türkiye'yi Bilgi Toplumu'na taşıma misyonunu taşıyan ve bu misyonla gerekli yetki ve sorumlulukla donatılmış bir kurumsal yapı "Bilgi Toplumu Bakanlığı" kurulması ile gerekli yasal adımlar atılmıştır.

Bu amaçla Başbakanlık, "bilgi toplumu" konusunda kurumsal yapının güçlendirilmesi, e-devlet koordinasyonunun tek elden yürütülmesi ve mevzuattaki yetersizliklerin düzeltilmesi gereksinimlerini vurgulayarak "yatırımlar için harcanan kaynakların en verimli şekilde kullanılmasını temin etmek ve tek elden planlama ve merkezi koordinasyonu sağlayarak, e-devlet hizmetlerini daha entegre hale getirmek ve ülkemizin bu alanda uluslararası

indekslerde bulunduğu noktadan daha ileri sıralara taşımayı" amaç edinen "**E-DEVLET VE BİLGİ TOPLUMU KANUN TASARISI**" taslağını¹⁸ kamuoyunun görüşlerine açmış, ancak tasarı yasalaşamamıştır.

E-dönüşüm ve e-devlet hizmetlerinin sürdürülebilirliği konusunda politika üretici ve düzenleyici üstyapının kurulması gerekliliği bilişim sektöründe uzun zamandan beri önemli bir beklenti oluşturmakla birlikte Başbakanlık, "*E-Devlet ve Bilgi Toplumu Yasa*" tasarısı taslağında,

1. Bilgi Toplumu Ajansının kurulması ve söz konusu Ajansın koordinasyon ve planlamayla görevlendirilmesi uygun görülmüş, "Kamunun ortak projelerinde gereksinim duyulan eşgüdümün Ajans tarafından sağlanacak olması önemli bir gelişme olarak umut verici görünmekle birlikte, taslağın geneli ve gerekçe metni incelendiğinde Bilgi Toplumu Ajansı'nın "*kuralı koyan, uygulayan ve denetleyen*" bir birim şeklinde düzenlendiği görülmektedir. Önerilen yapıyla hem uygulama hem de denetleme görevlerinin aynı çatı altında toplanması tasarının yasalaşması halinde ciddi sorunları beraberinde getirdiği, Orantısız yetkilendirilmiş bu Ajans yapısının, mali anlamdaki Sayıştay denetimi dışında hiçbir uzmanlık alanı denetimine tabi olmaması ise sektörde tedirginlik uyandırdığı kanaati,
2. Kamu kurumlarının iç kaynaklarla geliştirilen e-devlet projelerinin geleceği konusunda hiçbir ifadenin taslakta yer almaması ve ajansın bu tip projelerle ilgilenmeyip yalnız dış alımı olan projelerle meşgul olması, geliştirilecek hizmete değil ancak akçeli işlere odaklanan bir yapı yaratılmaya çalışıldığı izlenimi,
3. "Kişisel bilgilerin korunmasına" ilişkin yasal düzenlemeler olmaksızın ve taslakta tanımlanmış yetkilerle donatılmış bir Ajansın toplumun her kademesinde endişe uyandırma ihtimali,
4. Hizmetlerin hem ücretlendirme politikalarının belirlenmesi ve hem de yerine getirilmesi için Ajansın görevlendirilmesi sonucunda bir devlet kurumu özel sektöre rakip konuma getirme endişesi,
5. Hem kural koyucu işleviyle de serbest rekabeti önleyen bir katman oluşması piyasa dengelerinin denetimsiz bir makam tarafından bozulması anlamına gelmekte, bu durum özel sektör firmalarının yapacağı işlerin azalması ve iş alanlarının daralması sonucunu doğurur.

¹⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi, "e-Devlet ve Bilgi Toplumu Yasa Tasarısı", www.basbakanlik.gov.tr

Yasanın gerekçe metninde belirtilen "bilişim alanında arz ve talep tarafının birlikte ele alınması ve geliştirilmesi" amacının ise bu kurullarla gerçekleşmesi olası görülmemektedir. Son yıllarda ülkemizin teknolojik gelişimi için çıkarılan destek yasaları çerçevesinde kurulan teknoparklar, TÜBİTAK ve benzeri kuruluşlarca verilen Ar-Ge teşvikleri ve benzeri işlevleri de bu anlayışla açığa düşmektedir. Çünkü bu tasarı bu haliyle yasalarsa, teşviklerden yararlanarak uzmanlığını geliştirmiş küçük ve orta ölçekli firmalar uzmanlıklarını kullanacak projeleri almakta çok güçlük çekebilecekleri,

6. Proje teknik şartnamelerinin ve benzeri çalışmaların Ajans denetimine verilmesi, hem süre hem de bürokratik aşamaların uzunluğu açısından kurumların proje üretme ve gerçekleştirme kapasitesini düşüreceği açıktır. Bu durumda özel sektör tarafından yapılabilecek proje sayısında belirgin bir düşüş yaşanacak, paralel olarak ekonominin temel kuralları gereği sektörün daralması ve arkasından da rekabetin azalması nedeniyle tekellerin oluşmasının söz konusu olabileceği,

7. Türkiye'nin e-dönüşüm sürecini sağlıklı, verimli, doğru, dinamik ve aynı zamanda denetlenebilir olarak geçirmesi açısından yasa taslağının tüm tarafların görüş birliği içinde ve olası kaygıları giderici biçimde düzenlenmesiyle toplumun beklentilerini karşılayacak yasal yapının oluşturulması sağlanmasının gerekliliği,

8. Diğer bakanlıklar gibi hiyerarşik, komuta birliği esasına dayalı, merkeziyetçi, katı bölümlenme, biçimsel yapıya sahip ve bilgi süreçleme becerisi zayıf (hiyerarşik kademeleri izleyen bilgi akışı) bir örgüt yapısını öngörmesi,¹⁹ gibi hususlar bulunmaktadır.

Taslak düzeyinde kalan yasa tasarısı hakkında 16/09/2009 tarihinde de Türkiye Bilişim Derneği görüşlerini kamu oyuna açıklamıştır.²⁰

Yine, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 24. Dönem 2. Yasama yılında, "Haziran 2012'de **Bilgi Toplumu Olma Yolunda Bilişim Sektöründeki Gelişmeler ile İnternet Kullanımının Başta Çocuklar, Gençler ve Aile Yapısı Üzerinde olmak Üzere Sosyal Etkilerinin Araştırılması**" Meclis Araştırma Komisyonu Raporu yayımlanmıştır.²¹ Komisyon

¹⁹ KAYA BENGHSIR, a.g.e

²⁰ Türkiye Bilişim Derneği, "E-Devlet Ve Bilgi Toplumu Kanun Tasarısı Taslağı Hakkındaki Görüşleri", 16/09/2009, <http://www.tbd.org.tr/index.php?sayfa=raporlar>

²¹ Komisyon Raporu, TBMM, Bilgi Toplumu Olma Yolunda Bilişim Sektöründeki Gelişmeler ile İnternet Kullanımının Başta Çocuklar, Gençler ve Aile Yapısı Üzerinde olmak Üzere Sosyal Etkilerinin Araştırılması" Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, 2012, S.Sayısı 381

Raporunun öneriler kısmında; ²²Türkiye’de bilişim sektörünün potansiyelinin harekete geçirilmesi, bilişim sektörünün tek bir elden koordine edilmesi, özellikle elektronik haberleşme, yayıncılık, posta ve bilgi teknolojileri sektörlerine ilişkin hedef, ilke, politika ve stratejilerin oluşturulması işlevleri bu alanda görevli tek bir kurumsal yapı tarafından gerçekleştirilmesinin önemine vurgu yapılmıştır.

Bu çerçevede, Komisyon raporunda hedef, ilke, politika ve stratejilerin yerine getirilebilmesi amacıyla *“Bilişim Bakanlığı” veya “Bilişim Ajansı” veya “Mevcut Bakanlıklardan Uygun Olanın Yeniden Yapılandırılması”* şeklinde teklifte bulunulmuştur.

Komisyon Raporunda, oluşturulması gerekli görülen kurumsal yapının öncelikle Bakanlık (Bilişim Bakanlığı) şeklinde örgütlenmesi önerilmekte, önerinin hayata geçirilmesi durumunda, kurulacak Bakanlığın yetki ve sorumlulukları çerçevesinde, *“bilişimle ilgili yetki ve sorumluluk sahibi tüm kamu kurum ve kuruluşlarının teşkilat kanunları revize edilmelidir.”* denilmektedir.

Kurumsal Yapılanmada 2 nci seçenek olarak; Sektörün dinamizmine uygun bir şekilde, gerekli ihtiyaçlara hızlı reaksiyon verebilecek, uluslararası kabul görmüş kurumsal yönetim ilkelerine tam uygun, Başbakan’a doğrudan bağlı, tüzel kişiliği haiz bir **Bilişim Ajansı kurulması** önerilmektedir.

Bu Seçeneğin hayata geçirilmesi durumunda, Bilişim Bakanlığı kurulmasına ilişkin 1. Seçenekte bağlı, ilgili ve ilişkili kurum/kuruluşlar tarafından icra edilmesi öngörülen fonksiyonlar, Bilişim Ajansında oluşturulacak münhasır daireler tarafından yerine getirilebilecektir.” denilmektedir.

3. Seçenek olarak ise : Yeni bir kurumun oluşturulması (Bakanlık ya da Ajans), ciddi alt yapı çalışmaları yapılması, merkezi yönetim bütçesinden önemli miktarda ödenek ayrılması, insan kaynağı temini, kurumlar arası görev dağılımında oluşabilecek çakışmaların mer’i mevzuattan ayıklanması, yeni mevzuat düzenlemelerinin yapılması gibi sebeplerden dolayı, zorlu bir süreci beraberinde getirmektedir. Bahse konu kurumsal yapılanmanın

²² Komisyon Raporu, TBMM, 24. Dönem, 2. Yasama Yılı, S.Sayısı 381, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss381.pdf>

dikkatli tasarlanmaması halinde, değişim süreci; kamunun daha da hantallaşması, bürokrasinin artması, kurumsallaşmanın başarılammaması gibi riskler de barındırmaktadır.

Dolayısıyla ilk iki seçenek için, ilgili tüm tarafların katılımıyla kapsamlı bir şekilde fayda-maliyet analizi, risk analizi ve etki analizi çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Yapılacak çalışmalar neticesinde, yeni bir kurumsal yapının, mevcut şartlar altında anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise “**Mevcut Bakanlıklardan Uygun Olanın Yeniden Yapılandırılarak**” mevcut yapının iyileştirilmesi önerilmektedir.

BÖLÜM 2

SORUN VE EKSİKLİKLER

Türkiye'nin bilgi toplumuna dönüşümü amacıyla oluşturulan kurum ve kuruluşların ve görevleri, "Türkiye'nin e-dönüşüm yol haritasında kurumlar arası işbirliğinin temini ile ortak ilke ve standartların uygulanması ve bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde stratejinin etkin şekilde hayata geçirilmesini sağlamaya" yöneliktir. Kamu kurumlarının yürütecekleri ve yürüttükleri bilgi ve iletişim teknolojisi yatırımlarında mükerrerliklerin önlenmesi, yapılacak yatırımların ülkemizin ihtiyaç ve öncelikleri doğrultusunda, bir program dahilinde yürütülerek en üst düzeyde fayda dağlanması ve kamunun idari yapılanması, işleyişi ve karar alma süreçlerinin yeniden tanımlanması gibi önemli hedefler ile bu yatırımların makro bakış açısıyla ve koordinasyon içerisinde yürütülmesini sağlayacak yeni bir idari yapılanmanın da gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye'nin bilgi toplumuna geçişini sağlayan ve danışma, icra ile ve bilgi toplumuna dönüşüm sürecini ilgilendirmektedir.

Bu çalışmada, bu ana başlıkların üzerine yeniden eğilmemizin nedeni, bilgi toplumunun çok çeşitli yönleri olduğunu bir kez daha vurgulamaktır. Dolayısıyla; teknolojik, yasal, toplumsal ve kamu ve iş dünyasını ilgilendiren yönleriyle bilgi toplumu idari yapısının oluşturulması, görüldüğünden daha karmaşıktır. Ayrıca, bilgi toplumu son derece dinamik bir şekilde evirilmekte, zaman içinde yeni kavram ve ihtiyaçlar ortaya çıkmaktadır.

Ajans, bağımsız kurul, başkanlık, genel müdürlük gibi alt seviyede kurumsal yapılar, Türk kamu yönetimi açısından kısıtlı ve sınırlı belirgin bir alanda faaliyet göstermek için uygun olmakta, daha çok koordinasyon ihtiyacı duyulan alanlarda uygulama açısından zayıf ve yetersiz kalmaktadır.

Diğer taraftan, 3046 sayılı Kanun'a göre kurulmuş olan bakanlıkların kendi görev alanları dışında, diğer bakanlıkların görev alanlarına nüfuz etmeleri, pratik sorunlara neden olmaktadır. Halen, 2011 yılında yapılan yeni kamu yönetimi düzenlemesi kapsamında, sınırlı idari görevleri üstlenmiş olan başbakan yardımcılıkları hariç, tüm bakanlıklar uygulayıcı bakanlıklar olarak düzenlenmiş bulunmaktadır. Başbakanlık adına hareket eden, dolayısıyla

ondan güç alarak, pek çok alanda diğer kamu kurumlarının faaliyetlerini koordine eden müsteşarlıklardan biri olan DPT de Kalkınma Bakanlığı'na dönüştürülerek, bir sıra bakanlık halini almıştır. Kalkınma Bakanlığı'nın diğer bakanlıkların faaliyetleri üzerindeki koordinasyon görevi; halen bir yönüyle yeni KHK düzenlemesinde de yer alan ve kalkınma planlarının geniş çerçevesinden kaynaklanan görevler, bir yönüyle de DPT geleneğine bağlı olarak devam etmektedir.

Türkiye'deki bakanlık yapılanması, bu haliyle herhangi bir bakanlığın diğerlerinin faaliyet alanları üzerinde bir inisiyatif kullanmasına izin vermemektedir. Herhangi bir bakanlık, kendi görev sahasında, bir üst kod olan kalkınma planlarında yer alan üst ulusal politikalara uygun olacak şekilde bakanlık politikalarını belirlemekte, ilgili alandaki uygulamayı yürütmekte, gerekli yasal ve idari yapıları oluşturmakta, yine ilgili alanda yürütülecek yatırım projelerini ödeneklerini, Kalkınma Bakanlığı'nın onayından sonra kullanmaya başlamaktadır. Bu yatırım projelerinin izlenmesi yine Kalkınma Bakanlığı tarafından yapılmaktadır.

Bilgi toplumuna dönüşüm, salt teknolojik bir iş olarak kabul edildiğinde sosyal yönü, salt sosyal bir olay olarak kabul edildiğinde ise teknolojik yönü eksik kalabilmektedir. Bu ayırım, fiktif bir oransal ifade ile yapılacak olursa; işin sosyal yönü % 51, geri kalan teknolojik, yasal yönü ise % 49'dur. Çünkü dönüşüm vatandaşlar ve iş dünyası için; toplumsal refahın artması için yapılmaktadır.

Geçmişte yapılan mevzuat çalışmaları, Yukarıda örneği verilen ülkeler, oluşturulan kurum-kurullar ve teklif edilen yasa tasarıları göz önüne alınarak ;

Ülkemizi bilgi toplumuna taşımak üzere, ulusal bilişim politikasının oluşturulmasına ve bu alanda gerekli adımların zamanında atılmasına ve izlenmesine yönelik çalışmaları eşgüdüm içinde yürütebilecek, alternatif kurumsal yapılanma modelleri geliştirilebilir.

Ancak bu yapılar;

1. Ulusal bilgi toplumu idari yapısı, kavramın öz niteliklerine uygun olarak esnek olmalıdır.
2. Bu yapı, bilgi toplumunun her alanı ile ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla koordinasyon içinde çalışabilecek yetiye sahip olmalıdır. Hatta diğer kuruluşların bilgi toplumu ile ilgili faaliyetlerini onlarla birlikte tasarlayabilmeli ve eşgüdüm içinde yönetebilmelidir.

3. Bu idari yapının unsurları, bilgi toplumuna ilişkin politika, strateji, uygulama programı hazırlanmasından başlamak üzere, proje-uygulama ile koordinasyon, denetleme ve izleme fonksiyonlarını ifa edecek alt yapılara (komite, konsey, kurul vb) sahip olmalıdır.

4. Bilgi toplumuna dönüşüm, salt teknolojik bir dönüşümden ziyade, *teknolojik altyapının iyileştirilmesine ihtiyaç duyan* sosyal bir dönüşüm olarak kabul edilmelidir. Bu en çok, bilgi toplumunun e-devlet ile ilgili alanında açık olarak görülmektedir. e-Devlet oluşumunda, vatandaşlar ve iş dünyasının ihtiyaçlarına odaklanmış ve buna göre tasarlanmış olan kamu hizmetleri, yine vatandaşlar ve iş dünyasının yaşamını kolaylaştırmak için, geleneksel usuller yerine teknolojik imkânlarla (bilgi ve iletişim teknolojileri) sunulmaktadır.

5. *Yukarıda YOL HARİTASINDA YER ALAN KURUM-KURULUŞLAR bölümünde belirtilen koşullar altında*, herhangi bir bakanlığın bilgi toplumu gibi geniş bir alanda politikalar belirleyip, bu politikaları kendisi ile eşit seviyede (hiyerarşik güç olarak) olan diğer bakanlıklara empoze etmesi ve bunların uygulamasını izlemesi, yeniden tasarlaması, bunlara ilişkin olarak diğer bakanlıkların görev alanına giren konularda teknik, yasal ya da idari düzenleme çalışmaları yapması mümkün değildir. Kaldı ki, bilgi toplumu politika ve stratejilerinin belirlenmesi görevi 641 sayılı KHK'ya göre halen Kalkınma Bakanlığı tarafından yürütülmektedir²³ ve bilgi toplumuna dönüşüm gibi topyekûn bir dönüşüm olgusunu, ulusal kalkınma politikasından ayrı mütalaa etmek mümkün değildir.

²³ "Bilgi toplumuna ilişkin politika, hedef ve stratejileri hazırlamak, bu alanda kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve özel sektör arasındaki koordinasyonu sağlamak ve uygulamayı etkin bir biçimde yönlendirmek." Kalkınma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 641 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (Madde 2j).

BÖLÜM 3

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Mevcut koşullar altında bir ‘bilgi toplumu bakanlığı’ kurulması *her ne kadar bu konudaki tüm sorunların çözümü gibi görünse de* böyle bir bakanlığın pratikte sorunsuz olarak faaliyet göstermesi imkânı bulunmamaktadır.

İdari yapılanma olarak önerilen/önerilecek yapı, faaliyetleri ve kararları itibariyle tarafsız ve hiyerarşi bakımından **bakanlıklar üstü** olmalıdır.

Diğer bakanlıkların ilgili faaliyetlerini koordine etmeye yetecek **hiyerarşik bir güce** sahip olmalıdır. Bakanlıklar üzerinde genel koordinasyon yetkisi olan Başbakanlık adına hareket etmelidir. *Bu kapsamda, yakın dönemde ortadan kaldırılan doğrudan Başbakanlığa bağlı olarak çalışan teşkilat müsteşarlıklarına geri dönüş yapılabilir ya da daha önce önerilen ajans vb. Başbakanlıkla ilişkilendirilmiş yapıların da yetki ve sorumlulukları çok iyi belirlenmek üzere kurulması düşünülebilir.* Diğer taraftan, daha önceki deneyimlerde; böyle bir ajansın kurulması ile; diğer kurumlardan yetki göçerimi, mali özerklik, yatırım bütçesinin kullanılması, çıkar örtüşmeleri gibi ortaya çıkması muhtemel sorunlar kuvvetle dile getirilmiştir.

1. Önerilen yapı; strateji, plan, uygulama programı hazırlama, yatırımları yönlendirme gibi fonksiyonları yürütme yetisine sahip olmalıdır.
2. Önerilen yapı, hazırlayacağı bilgi toplumu stratejileri ve eylem planları kapsamında uygulamayı yönlendirecek ve yürütecektir. Tüm faaliyetler, tüm tarafların katkısı ve onayı ile hazırlanmış olan belirli bir strateji ve eylem planına uygun olarak yürütülmelidir.
3. Diğer taraftan, kamu kurum ve kuruluşlarında mevcut strateji başkanlıkları, kurumların bilgi toplumuna dönüşüm faaliyetlerini fiilen koordine etmeli, teknik hazırlıklar ve bilişim projeleri söz konusu olduğunda bilgi işlem birimleri ile koordineli çalışmalıdır.
4. Önerilen yapının ilişkide olduğu kurullar olmalıdır:
 - a. Bilgi toplumu stratejisi kapsamında yürütmeyi izleyen, değerlendiren, yön veren, sorunları tespit eden ve çözüm getiren özel bir yürütme kurulu (ya da komite) olmalıdır. Bu kurul, ‘Bilgi Toplumuna Dönüşüm İcra Kurulu’ olarak adlandırılabilir. Kurula, önerilen yapının bağlı olduğu bakan başkanlık etmelidir. Kurulda, bilgi toplumu politikalarının hayata

geçirilmesi açısından başta gelen bakanlıklar bakan düzeyinde (Böylece, bilgi toplumuna dönüşümde çok gerekli olan *siyasi sahiplenme* gerçekleştirilmiş olacaktır.), diğer bakanlıklar müsteşar düzeyinde temsil edilmelidir. Kurul toplantılarına, bilişim ve ar-ge politikaları ile ilgili tüm kamu kurumlarının başkanları ile aşağıda sözü edilen e-kurum temsilcileri kurulu başkanı, danışma kurulu başkanı ve ilgili STK başkanları da katılmalıdır.

b. Kurumların strateji başkanlarından oluşan bir e-kurum temsilcileri kurulu olmalıdır. Bu kurulun başkanlığını, önerilen yapının en üst düzey amiri yürütmelidir.

c. Yürütme birimine danışmanlık hizmeti veren daha geniş katılımlı (ilgili sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri, menfaat grupları ile akademinin temsilcileri) bir danışma kurulu olmalıdır.

5. Önerilen yapının oluşturulması için bir dizi yasal düzenleme yapmak gerekecektir. Yukarıda önerilen idari yapı, esas olarak 2006-2010 Bilgi Toplumu Stratejisi'nde öngörülen yapıya benzerlik göstermektedir. Ancak, 2011 yılında yapılan kamu reformu düzenlemeleri sonrasında; hem DPT eski niteliklerini kaybederek (*her ne kadar yeni KHK, eski teşkilat ve görevler yasınının (540 sayılı KHK) tekrarı gibi görünse de*) Kalkınma Bakanlığı'na dönüştürülmüş, hem de e-devlet ile görevler, aynı dönemde yeniden düzenlenen Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'na verilmiştir. Dolayısıyla, **aşağıda bir örneği sunulan** (Tablo 4) 2006-2010 Bilgi Toplumu Stratejisi'nde önerilen idari yapının mevcut koşullarda uygulama şansı kalmamıştır.

6. Son düzenleme ile strateji hazırlanması da dâhil olmak üzere, e-devlet alanı ile ilgili işler Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'na verildiğinden, konunun Bilgi Toplumu genel yapısı ve stratejisi içinde formüle edilmesi imkânı zayıflamıştır. Hatta bu düzenlemeye uygun olması açısından, 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi'nde 'e-devlet'e bir ana başlık olarak yer verilmemiş, bunun yerine 'Kamu Hizmetlerinde Kullanıcı Odaklılık ve Etkinlik' gibi bir daha üst başlık tercih edilmiştir. Bunun nedeni, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'na verilmiş olan e-devlet stratejisi hazırlama görevi ile olası çakışmalardan kaçınmaktır.

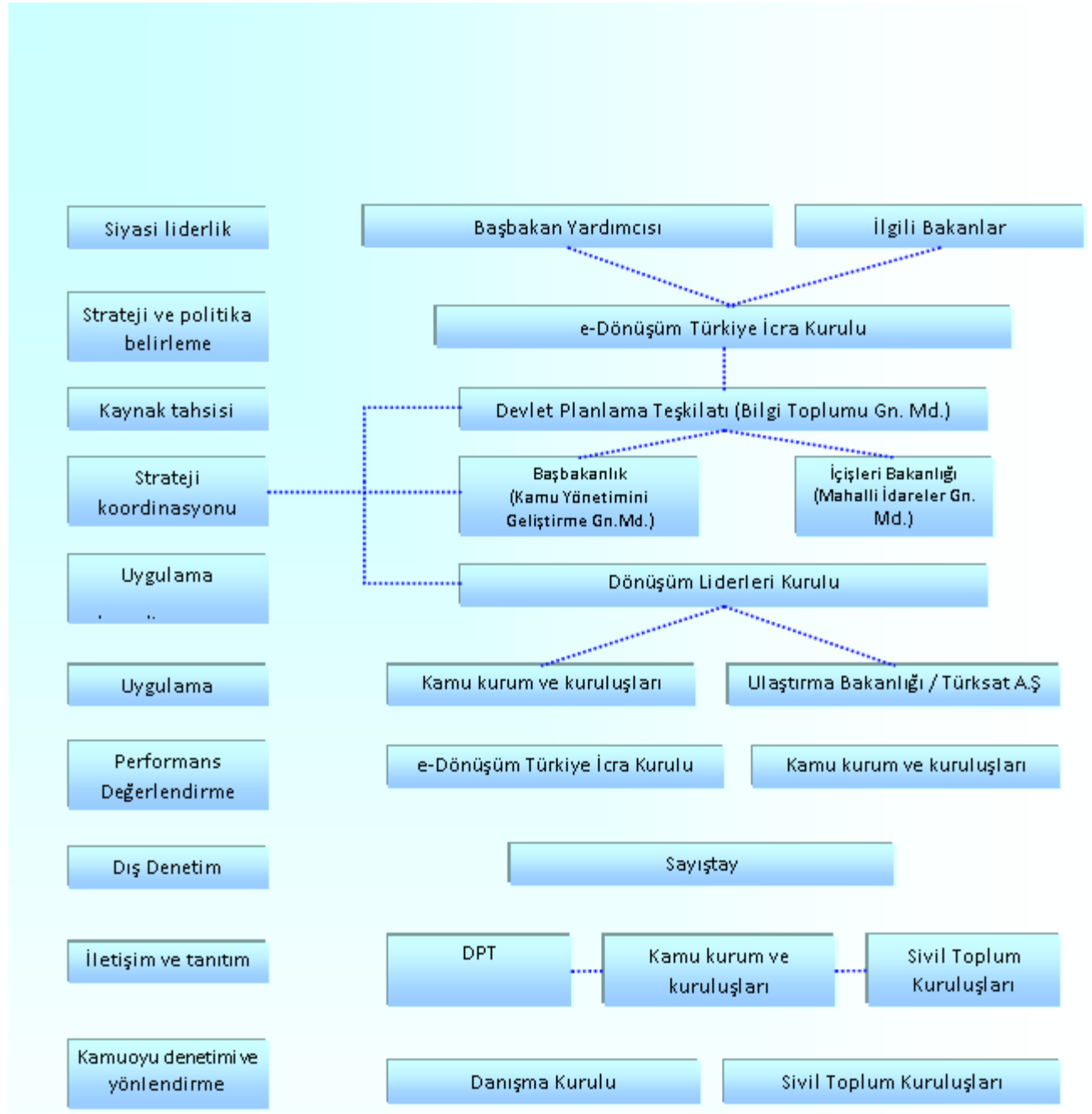
Diğer taraftan, 28. Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK) toplantısında bir e-devlet organizasyon modeli öngörülmüştür. Ancak, henüz hayata geçirilmemiştir. Bu model de aşağıda sunulmaktadır (Tablo 5).

Bu gelişmelere rağmen, yani Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı bünyesinde e-devlet ile ilgili ayrı bir organizasyon modeli gerçekleşse bile, bu modelin önerilecek yeni bilgi

toplumu idari yapısı ile etkin bir bağının, bakanlığın görev alanına müdahale etmeden kurulmasının mümkün olduğu düşünölmektedir.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında, yetki ve sorumlukları çok iyi belirlenmek üzere Başbakanlıkla ilişkilendirilmiş řu aşamada bakanlık dışında dinamik yapıya sahip bir çözüme ihtiyaç vardır.

Tablo-4 Bilgi Toplumu Stratejisi 2006-2010 Öngörülen Kurumsal Yapılanma Modeli

Tablo-5 BTKY için Hazırlanan e-Devlet Organizasyon Modeli

